

فی ۱۴ اپریل روسیہ سنه ۱۸۷۷

فی ۱۲ ربیع الثانی سنه ۱۲۹۴

# الکسی

عزمتك قیمتی  
۱ سنه لقی ۳ منات  
۶ آلتی ۱ منات ۵۰ قیچك

پوشت خرجی باسدران الیهدر

۲ هفته لقی عزته

بیج شنه کونی

اعلام نامه و مکتوب کوندن غزته فی چاپ المذتک آدینه کوندرسون \* بو غزتی چاپ الیهدر باد کوب. غمنازیه سزک معلی حسن ملک زاده زردانی

هائسی قسمدن اولمقی دکل اونی نجه اکوب بیجرمک و قورودوب ساغلامقدهر تنباکو قومستان و چونخ کالی یردن باشقه بر یرده عمله کلور اما اونک ایچون قره یعنی میشه یری یخشی راقدر \* بو یری تخمیلاندن ایرلی ۳-۴ دفعه چونخ دین شسوخم ایدوب اونکا انسان یا آت مال پینی قارشیدوب قوتلندر ککرک \* چونکه تنباکو کرک تیز اکلسن و بیلده بهالک صبح سویتندن تلف اولور اونکا بنا اونی فیورالک ۱۵ یندن آپریلک ۱۵ جن برایشق و سووق اولیان اوده قوتی زده اکوب حکره استی دوشنده چخاروب آکن یرنده شتل ایدرلانی و اونزی \* آرشین اولان قوتیده ۳-۴ مقال تخم بتردمک اولور و دیسطن یره برکونکه تخمک شتلی بسدر و یرده قوتیده تخم چخانده اونلک یری دار اولسا یخشی اولور که اونی چقاروب بر یریچ قوتیده شتل ایدوب حکره آکن یرنه شتل ایدسین \* تنباکونی مای آتیک ابتداسندن آخرنه جن

تفاوت نادانلک چونخ آلفانده درو بزم خواه نمز اولتری ازالتمق در و بو سببه بیله میدان بازان ایدن نادانله چواب یازامسه غزته چقارمق اولماز و برده نه که بز نادان دیدیکمز کسارک هم شهرلی حتی او کسار اوزی ایشه دقت ایله باخسا کوریر که حقیقت زده تقصیر یوخدر پس التماس ایدر که که بو باره ده بزی تقصیر کار حساب ایدن ایشه انصاف ایله باخسون اول وقت معلوم اولور که فلا کسه دکمه بزم همشهریزدر یا فلا ن سوزی دانشما بزم فلا ن عادتیزه توختر اولانده ایشس یریمز \*

## افعال اهل دما

تنباکو ۲ قسم اولور بریسی امیریکا تنباکوسی که اونک یاراقنک اوجی شیشس و چیچک لری قرمزیدر و بریسی عثمانلی تنباکوسی که اونک یاراقنک اوجی کرده و چیچکی سارومتلدر و بو ایکی قسمک بر یری بر نجه چوره اولور \* تنباکونک یخشی یانلقنه سبب

وکیل نامعلوم ملت مکتب خانه خصوصنده بزم باد کوبه طرفنه برداش آتاندن حکره بز حرکت کلوب کورولدیوروق اما ایندیجه جن یا غمر ظهوره کلمیوب \*

—\*—

## تأخلیت

بزم دوست لردن بریسی یازر ~ فلا ن نه دوشمن خلقک اوسه که فلا ن قبتلی بیله کلدی فلا ن قره باغلی بیله کیدی یا نلان عادتیز بیله در کرک بیله اولسون ایشکا سوزی قحطدر دانشمه بیله ده یقین نه که کان ایل \* مشتری تاپه یا جقسین حتی بو ایله کلام وارستک غزتی اوخومسونلر \* حقیقت دوستمز بزم اهلی یخشی تانیور مثلا قره باغدن برکسی بزی هجو المکدن اوری اونکا بز نادان دینده تمام قره باغ اهلنک کیفنه دکیر که کویا قره باغده بر نادان اولماق بکه ولایت ایچون عیب ایشس \* دوستان ولایت نادانسر اولان دنیا بیله کوب بیلده کیده چک

تفلیسہ وارد اولمقنہ بنا ایران تبعہ سی و سائر  
تجار و اصنافک مقبیری ۲۰۰۰ دن زیادہ  
پیشوا قصدیلہ بر نچہ ویرست تفلسدن  
یارہ چقب و ۲۰ قین رسم مند اول ایرانیلہ  
قربان کسمکے کتور شدیلر سرتیب مغرالیہ  
اونلر نہایتدہ التفات و احوال۔ یسالتی ایدوب  
قربان کسمکے راضی اولمدی عموم خان  
اونک مہربان و نیک نفس اولدقین کہ خان  
ایچندہ سابقدن مشہوریدی معاینہ کوروب  
زیادہ مشہوف و شہاد اولدیلر۔



بند مخموصی ۔ مردم تنہا اوزوب فکر ایدرم  
خداوندانم آخرم نہ نچہ اولجق عقلمز آنا بابا  
عقل کتدکمز آنا بابا بولی ہیج بردکلمک  
بوخدر ۔ آنا بابامز خوروز و قوج دوکشدروب  
ایت ۶ غشدروب قورشاق دوتدروب درویش  
نقنقہ نزلق آسوب قزل قوش ساخلیوب  
کونلن کبچمردوب بزده کہ بو بولی کیدروق  
تلف اولاجیق سبب کہ زمانہ دکشلوب  
البتہ اون ایل بوندن اقدام بزم دولاناجقمز  
ایندیکندن بخشی ایدی و اون ایلدن صکرہ  
دخی یمان اولجق پس بڑھاجق اوز دوردمزک  
علاجینک دالین اولوب اوشاقلمزہ عام  
اوکرده جیوک ۔ بڑ مسلمان طایفہ سندہ اتفاق  
و ہمت اولسا مکتب خانہ ایچون ایلدہ ایگری  
مین منات جمع ایتکے چتین دکل الہ  
یکزادہ لرمز وار کہ بر اوزوما دورت آشق  
اوینبوب ۱۰۰ منات اودوب اودزلر الہ خازادہ  
لرمز وار کہ ایوان ایوانچی قوناق ایتکے  
اروقراق خرج ایدریا اونکا خوش کلن خلی فی  
و یا آتی اونکا بخشیلور بر بر شہرمزہ  
ایلدہ ۱۰-۱۵ امام احسانی ورن اولور کہ  
یوغن بیون ملاری شش پانق تاجرلری  
بویک قورشاق حاجیلری قزل تکبندنجالری  
چالیلوب بلایوب یولا سالور پس بیلہ

کوک اوستہ قالسون صکرہ اباروب قوردلر ۔  
ایراق لری قوردندن ایرلی بخشی یمان  
آرالیوب بر قوری و کون دوشمین و ہواسی  
دکشان اوزاق دہ یا چارداق دہ بیلہ قوردلر  
یا اونلری دیکے یغورلر یا بر ایپہ باغلیوب  
یا بر نازیک افاجہ کبچمردوب آسورلر ۔ اونلرک  
دامارلری بلمرہ قورینچن بر نچہ دفعہ اونلرہ  
باغوب کفلنن یاراق لری کورب آتمق کرکے  
کہ غیرلر خراب اولسون صکرہ اونلری دوبارہ  
بخشی یمان آرالیوب بر ۲۵ یا ۳۰ یاراقی برہ  
باغلیوب اوست اوستہ یغوب بو دستلری انبار  
دہ ساغلیوب یتشدرمکے کرکے بو زمان  
بر نچہ دفعہ اونلری چوکرمک و دستلری  
اچوب ہواہویرمکے کرکے آجی اولسا  
اونلری انباردہ توتونچی لری کبی ساخلاقی کرکے  
یعنی انبارک ایچنہ اینی آقاج قوب اوزک  
اوستہ بر تختہ قوب بو تختہ مک اوستہ  
تنباکو دستلری اچوب اراستہ بر نچہ چای  
داشی قوب ساخیلور ۔ بو انبارک کرکے  
بر نچہ باجاسی اولسون کہ اونک ہواسی  
تمیز اولا ۔ بر دیسیاچندن ۵۷-۱۲۰  
پوطہ جن تنباکو حاصل اولور کہ بر پوط ۵-۱  
مناتہ صانلور ۔ تمدن اوزری ساخلانان اوت  
لری برزندن ارالی اکوب اونلرک باشندہ اولان  
چیچک لرن تخم عملہ کلندن صکرہ تازہ  
عملہ کلن چیچک لری یواب تخم قورباندن  
صکرہ اونلری خاش خاش باشی کبی دریب  
قشدہ ساخلیوب بہارده باشلاردن چقاروب  
اکمکے کرکے ۔



## مکتوبات

ہم ۱۹ شہر ربیع الاول ایران دولتک تازہ  
جنرال فونسل میرزا محمود خان سرتیب

اکن یتہ شتل ایتکے کرکے بو زمان  
اونک ۳ یاراقی اولور شتل اولاندن ۲  
کون ایرلی بری بر دفعہ مدہ شوخم ایدرلر و اگر  
بر چوخ نمش دکل ایسہ شتل چقاردوب  
باسدراوند ۱۵ دقیقه ایرلی سولیورلر ۔ اکن  
یزندہ برزندن بر آوشین ارالی جزق لری چکوب  
اوچرقدہ شتل برزندن ۳ چرکے ارالی  
باسدراولر و اگر ہوا استی لیسہر شتلک  
اوستنی اوت الہ ۱-۲ کون اوزولور بر هفته  
دن صکرہ قودومش شتل لری چقاردوب  
اونک یتہ تازہ شتل باسدراولر ۔ شتل  
اولاندن صکرہ تنباکوئی ۱-۲ هفته مک مدتدہ  
بر ۲ یا ۳ کوندہ بر ال الہ سولیورلر یا هفته  
دہ بر سوہ باسدراولر ۲ هفته دن صکرہ  
جزوقلرک اراسی الہ کیدوب اونلرک دینی ال  
الہ تیراقلامق کرکے و یا کوچکے کوتان  
کبی ایک طرفی اسبابی آنا قوش جبرکہ لڑک  
اراسیلہ سورمکے کرکے کہ بو کوتان  
تیراقی بر ایک طرفہ آتوب تنباکو مک دینی  
تیراقلاسون و اگر صکرہ قورافقندن و یا  
برکے باغشدن صکرہ لازم اولسا بر دفعہ دہ  
ذکر اولان قاعدہ الہ اونلری تیراقلامق کرکے ۔  
اونلر بو یکوب قچہ لندہ بو قچہ لری و همچنین  
یاراق لڑک دندن تازہ دن عملہ کلن بوداغلاری  
اوسولری یواب بر اونک اوستہ ۶ دن ۱۲ یچن  
یاراق ساخلامق کرکے ۔ تنباکویشندہ اونک  
یاراق لری سولب سالانوب شرتور اونلرک اوستہ  
ساری لکہ عملہ کلور ۔ اول دبدہ کی یاراق لری  
یتشرکہ اونلری دریب کوزلر بوتلردن آجق  
تنباکو اولور صکرہ یخارده کی یاراق لری  
یتشدکچن اونی بر بردوب اوستی اشاقہ  
اکن یتہ اقوب بر نچہ ساعتدن صکرہ اباروب  
قوردولور یا اونلرک بر نچہ سی یتشدہ بودانی  
دیدن پوجاق الہ یاربستہ جن کسولر کہ  
اونک باشی یاراق لری الہ سالان ۱-۶ کون

احسانی الله قبول ایدرمش قسرالک اوشاقلری  
ایچون بنا اولنان مکتب خانیه اولنان احسانی  
قبول ایشمیش . ای اوزلینی ملته دوست  
حساب ایدوب لاف وران قرداشلر که لازم  
اولسا ملت ایشندن اورتی بوشما توبیا سالوب  
باش اچق ایاق یالن کند به کند کیزم .  
سیرک بو سوزل یادما دوشنده سعدینک  
کلای فکرمه کاور که دیب . دوست  
مشار آنک دز نعمت رند . لاف یاری و  
برادر خواندکی . ن .....  
—

۱۸۷۰ تاریخدن دربند و قبة الله روسیه نیک  
اراسنده یاشمیش دادستاندی باشلانوب  
ایل با یل ترقی ایدر کیچن ایل ۵۰-۶۰ مین  
پولهجن و چوخ حصه سی پاراخود { واپور }  
ایله پاروولر . کرایه نیک قدری حاجی طرخانه  
پوطی ۲۵ قیسه سار تسنه ۴۰ سراطوفه  
۵۵ قازانه ۷۵ قیسه . هر چند قانپایا کرایه یی  
چوخ آلودا بوباق دادستاندن امیدلین  
قطع ایدن کسلر کرایه محل قریبوب بو  
امید ایله داد ستدک ارتمقنی نذرلنده دوتوبلر  
که روسیه وسیع و خلقی چوخ مملکتدر  
مراکا قفقازیشلری روسیتین هر شهرینه  
پاراسا و روسیت اهلی هم بهره مند اولسالر  
اول وقت امید وار که قفقازک دریا کناننده  
اولان شهرلری باغ باغات ایله آباد اولوب  
خلایقی نفع بردار اولسرلر . اما صدحیف که  
قانپایه نیک بر پاره کم محقق لری بو دادستاده  
مائع اولور : ۱) دبندده اولان قانطور کرایه  
نیک یاریسنی و یا تمنانی قاقچه آلوب  
کیوطانسیه ورور اما پاراخودک کیفنه خوش  
کسه مالی کوزور والا خلقتک حاضر اولان  
یشی کان پاراخودهجن تلف اولور علی  
الخصوص میخایل پاراخودنک کاندیری نه  
خلقتک مالی تلف اولمه حیفی کاور و نه

عالیشان دربند وکیلک توقمنی قبول المیور .  
۲) پاراخود کتونر یشی مطروسلر هیچ  
بر حساب اولمیوب اوب یاشکلری سندیرلر  
و حاجی طرخانه یشتن وقت چوخ اولورکه  
یوخاری کیدن مالی ساخیلوب حاجی طرخان  
مالنی کوندرلر . ۳) یوله و قنطورلده  
یمشدن کوزوب یاشک و چلاکلری یاریم  
ایدلر و بعضی وقتده یاشک یوخ اولور  
صاحبی کیوطانسیه نیک شرطنی ادعا ایدنده  
دیرلر که دبند قنطورلندن ادعا ایله حاجی  
کوپرکه مالی قوب شکایت المسه ه کونده  
تلف اولوچن تحویل آلود و التماس ایدر که  
باری کم اولونن کرایه سن المیون دیرلر که  
مراکاه سیز بیلله ادعا ایله سکر ز دربند قنطوریت  
یازاروق که من بعدیاش یش کوزمسون .  
محبوس دربندی

—

ایرواندن صیغه نگاه جاری ایشک خصوصده  
یازلر که آخوند و ملالر چوخ بدنی حسابلی  
ایدر مثلا ایروان محالنده کوچک و آری  
قریه سنده بر عورته بر عالیجناب آخوند ایکی  
دفعه کابین کسوب اولمچی کشی اوعورقی  
۶۰-۷۰ آی ساخیلوب صکره عورنک خلاف  
رأی اولوب مطلقه اولمشس بر اوزکه اومه  
کیدوب و همان آخوند کابینی جاری ایدوب .  
مرحوم عبد الله خالک عورتنه ایکی ادم مشتری  
اولوب و ایکستنده کابینی کسلوب اخرده بریسی  
تذک کلوب مطلقه ایدوب باز غیرته کلوب و  
پشیمان اولوب کنه استیور که عورقی آسون .

## علم خبرلری

نجه که برکس اتادن تولد ایدندن صکره اونک عقلی

مرور ایله ترقی ایدر هابیله انسان دنیاه کلندن  
بری مرور ایله ترقی ایدر همچنین نجه که بر  
شخصک عمرینی اویج حصه ایشک اولور .  
اوشاقلق جوانلق قجه لقی ها بیلله علم  
تاریخ انسان دنیاه کلندن بری یشی انسانک  
عمرینی اویج حصه ایدر قدیم اوزنا نجل تازه  
زمانه . قدیم زمان انسان قوللر ایله دوللر  
ایشس و زحمت چکمه عیب حساب  
اونور ایش اول زمانک حکماستک بریسی  
یازر که زحمت انسانک بدنه ضرور و برده  
ادی کیفندن و آشنا دوستلردن محروم ایدر .  
اورتا نجل زمان خالقی بکلنی یعنی باصلاح ترک  
باسدی کسلی زمانی اولوب که بزم اهل بر  
زمانه دن یشی چخور . اورپا اهلی ایچون بو  
حاله تازه زمانه حساب اونور که کوچ  
ایکتنلی قوللردن اسیر ایشکلنی قدغن در بو  
زمانه دادستد زمانی دیرلر قدیم خانلر بکلر که  
نجبالق جهندن مشهور ایدلر ایشی و یجه  
کلمه لر بو زمانه ده پول بکلری عمله کلوب ایشی  
های پوله محتاجدر حتی شاهزاده لده بر  
کتمره دینک الندن دوتوب اونندن پول  
استیورلر پس تازه زمانه زحمت زمانیدر ایشی  
حکمال ثبوت ایدر که زحمت انسانک بدنی  
ایچون نفع کتوریر وقت پول حساب اولور  
یعنی کرکه وقتی کیچرمیوب زحمت  
چکمه که پول اولسون . چونکه زحمت  
چکمه و وقتی کیچرمیوب علم ایله اولور  
یعنی علمی اولمیان کسک زحمتندن اولقدن  
نفع اولداز اونکا بنا بزم زمانه ده علم لازمدر  
علم بویله زحمت چکن طایفه اوزملتلی کوچلی  
ایدر چونکه کوچ دولته در مثلا بو حاله  
اورپا دولتلرندن انکلسدن آز عسکری اولان  
یوخدر لکن انکلس اهلی توانا اولدیشنه انکلس  
دولتی اولمچی دولتلرک بریسی در . عسکر

—

## تازہ خبریں

نفت بھا مائمتک بر سیی بودر کہ اونی غیر برلہ چلاک الہ اباراندہ نفت دوری اولدقہ چلاک آخر ایدی روسکی مر غزنی یازر کہ بطرورغہ بر فرنگ حکمائی کلوب عریضہ وروب کہ بن نفتی بر غیریرہ ابارمقدن اوتری اونی برک شیه دوندروب کتہ مکرہ دوری ایدہ بلورم اونکا بنا دواتدن اذن استور کہ اونکا روسیہ دہ نفت ابارمقدن اوتری اجماع بنا ایتکہ اختیار ویرسون

—

اگرچہ بحالہ باد کوہہ نک نفت قولرینک بمضدن نفت پوارہ وروب چخرا اما بویلہ بیلہ نفتک قیمتی آتر بو حالہ قرہ نفتک یغشی سنک یوطی ۱۰ قہکدر .

—

لوندونہ عرب دیلندہ چاپ اولنان غزنک خصوصندہ یازر کہ اونی بر مصرلی عرب چقاریرو اولک یازمقدن بیلہ کوزر کہ اوکس دولت عثمانیہ بدکودرہ

—

باد کوہہ ده پول امپیرال ۶ منات یارمیدن ۷ منات یاریسہ قندک یوطی ۶ منات ۳۰ قہکدن ۷ منات ۸۰ قہکہ قانخوب .

—

اسپانیا مملکتک بر کندندہ بر توانا کس وفات ایدن زمان اوستہ کیشیش کتورمد کہ کیشیش دیوب کہ بیلہ شخصک روحنی شیطان اوزی کلوب جہنمہ پارور میت باسدر لاندن اربی اول شخصک ایونہ بر عجایب پاتاردہ لوزون قوروق والندہ مشمل صورت داخل اولوب کہ های اونی کوروب شیطان دیوب قاجوب بر کشی بو قیل قالی ایشدوب اندہ تفنگ

ایچرو داخل اولاندہ اول صورت اولک اوستہ کیدوب بو حالہ تفنگک ایلوب اونکا دکوب مکرہ اونی سوندروب کورولر کہ ذکر اولان کیشیشدر .

—

تفلسکی ویستکندہ چاپ اولنان طیلر : پاریژدن مارتک ۳۱ ندہ . لوندونہ قول چکان روس کاغذہ عثمانی دولتی بیلہ جواب کوندروب اولاول شرطری مغلوب اولان ملت قبول ایدر عثمانی مغلوب اولمیدوب و دعوا الیمکہ حاضر در ثانی اوروا دولتری عثمانی ایشته قارشمقلق الہ دولت عثمانیہ مانع اولورل کہ اوز خواہشی الہ قوبدوقی قانونلہ عمل ایلسون ثانی روسیہ دولتی اوز عسکرنی الذن قونحن عثمانی دولتی عسکرنی الذن قوبیہ چس . مارتک ۳۱ ندہ وینادن . انکلسک جنک کیمیری کتہ عثمانی دیباستہ کیدر .

آریلک ۱ ندہ اسلامبولدن . عثمانی دولتی قرہ داغ وکیلرینہ جواب ایلدی . سفوت پاشا وزیر خارجہ عثمانی قرہ داغک کنیازنہ طیل کوندروبکہ وعدہ الہ اولان صلح تمام اولاندن مکرہ { آریلک ۱ } تازہ دن جنکک اولما سندن اوتری وعدہ ویرلیہ جنکک . قرہ داغک وکیلری کری قیدیلر . اسلامبولک اغ دکر بوغازنی برکدرل عثمانی دولتک عسکرہ عملہ جاتی انکلسک وکیلری الہ برک عسکر اولان برلہ کیندیلر . آریلک ۲ سندن عثمانی نک جنکک کمی لی ایکی حصہ اولوب بریسی قرہ وریسی آغ دکرہ کیندی . عثمانی الہ روسیہ سرحدنک اراستندہ واقع اولان رومینیا عثمانیہ جواب ووروبکہ روس عسکری رومینیاہ داخل اولسا اولر الہ رومینیا عسکری دعوا ایتیه جنکک

اونکا بنا کہ بو بارہدہ روسیہ الہ علیحدہ دانشق اولوب . عثمانی دولتی طونہ چانک اوستہ رومینیا تیرافقہ کوزنی تمبیر ایلدر . آریلک . ندہ اسلامبولہ اولان روس قونسلک عملہ جاتی ایچرن علحدہ کمی کلوب اما روس وکیلنہ حکم اولوبکہ علیحدہ حکم کلنچن اسلامبولدن کیتسون . اوروا دولترینک وکیلری دوبارہ عثمانی دن توقع ایلدیلر کہ لوندون کاغذہ راضی اولسون اما اولترہ کتہ جواب ایلدیلر . مدینہ دہ اولان حوادث خصوصندہ ایران دولتی عثمانییدن راضیق استیوب .

—

بطرورغہ اولان . انکروت یعنی یوغسل کسل کارخانہ لرینی باغلا دتتہ جناب وزیر داخلہ حکم ایدوب کہ یازوب معلوم ایلسونلر تقدیر فله برسیز قالوب بیلہ معلوم اولور کہ برجہ بطرورغ شہرندہ ۹۰ مین فله برسیز قالوب .

—

تفلسدہ اولان دہاتیہ اجماعی تفلسی غویرینمہ سندن اوتری بو ایل اوغطبر آیتک ۲-۸ جن محصولات و آکن اسبابرینی جم ایدوب خلقہ کوسترہ جنکک بو زمان اواسابری ایشتمکی دہ خلقہ کوسترہ جنکک .

—

تفلسکی ویستکندہ یازر کہ آریلک ۳ ندہ جناب سردار قفقاز تفلسدن کوسری قلمہ سنہ کیندی

—

تفلسدن کوسریہ پارلان داش یولی بارہ سندن یازر کہ بو یاق زماندہ تمام اولاجق .

—

مسکودن تجارت بارہ سندن قفقاز شرتنہ یازر کہ چون کسادق درہ

—

غورنکی پراولینہ نک مطبہ سندنہ طبع اولور

مرحباى حسن بىك عاقل  
 علم حكتمده قابل و كامل  
 بافهم اولماقوندا سوز يوخدر  
 اولدى معلوم غيرتين چوخدر  
 اهل قفقازى ايتسمن خوشنود  
 سن اوزون سعد اهل نامسود  
 سنه بر كمسه دوتابر ايراد  
 كور باطندى بولم يوب ارشاد  
 بزمه نوع سوز ديسن حقدرد  
 بر كه تكذيب قاسا ناحق در  
 حديق ارقو چكوب اذيتدر  
 خلقه آتوره سان حيمتر  
 يزايشتدو كه اهالى شير و ان  
 اوچقلا ايلوپديلر سامان  
 شكر قيلموق خداى منانه  
 اولدى توفيق اهل شيروانه  
 شيمه و سنى جمع اولويلا تمام  
 ايلوپلر بو خير ايشه اقدام  
 آفرين لر بو قوم علامه  
 يخشى دوق و يرولر اسلامه  
 كچه بزل اوشهر دن دوروق  
 ليك مسام دييله مسروروق  
 وار بزم اقتضار زشب و روز  
 غيرت اسلام دن ايد و پدى بروز  
 اهل اسلامى باكمال اولسون  
 هاى حادثه اهل حال اولسون  
 امپراطور افخم و اعظام  
 خلقه تكليف ايدوب نراه كرم  
 او زمندان كه ملاك قفقازى  
 قيلمى تسخير ذات ممتازى  
 عدلى خلقه اشكار قياوب  
 اهل عرفانى تاجدار قياوب  
 فلها اهالى شيروان  
 لوجقول آجابه ايلوپ بيلان

وار خبر آتورله ايندى عمل  
 باشلاوب خلق ايچنده جنگ وجدل  
 كر بو قسم اولسا هيچ دكل انصاف  
 كيشى اوز وعده سنده ايشه خلاف  
 نه سبب در بو شور و غوغايه  
 اهل دوشمشله فكر بيچايه  
 بو مثل در كه بيدر و يرمز  
 شوره زار اولسه ير نمر و يرمز  
 بر كسى كاسه بيله كفتاره  
 قالاچقدرد جهانده آواره  
 ندور علم زبان روسيه  
 ياكه علم عرض فرسيه  
 مال دنيا و يروب او شخصه فريب  
 آياروب اوندن اختيار شكيب  
 دوشدى باشا نصيحتون شورى  
 شد ايشيد اى ايكي كوزوم خورى  
 قيموب دولتي ساخلار سان  
 احتياجون اولان ده آتار سان  
 قدرى علمون اى خجسته حاصل  
 نيمش عالم ايچره فهم و كمال  
 بر بره شوقلان قياون امداد  
 كورتورولسون بورطه دن افساد  
 الله كيم اول دايير فرزانه  
 نسبى وارى شاهمر دانه  
 شرافون امبرى سلطاني  
 معرفت تختون سلیماني  
 حاجى سيده عظيم عارف حق  
 علم وزه ننده يوخدى سوز متاق  
 هاى علم فتونه مايردر  
 اوزى فاضل قربه شاعر در  
 طوطى طبعى ايلمش آهنگ  
 اهل افساده عرضي ايدنه تنگ  
 حقي وارحتي وار كه مولادر  
 يشيه بدبو يوسا اولدر  
 استمز اول جناب بازيت  
 والى دوشسون بو قوم خوش طينت

سيزلون مكنت و وقاروزوار  
 ولي من بعد اختياروز وار  
 اى حسن بىك اديب مردانه  
 اولماشغول قوم نادانه  
 آلا دوت چرخلارى هوا و هوس  
 كلين عطرينى آتلاماز كر كس  
 وار بزم شهرودنه بر نچمسي  
 دولتي اوز ياشندا دبدبسي  
 حال مخلوقه عيب و بدجودر  
 كورسه سويي دير كه بو سودر  
 لذت اكل و شرب ذرياني  
 نه بلور وحشي بيا باي  
 واقلوب باب علم حكمتدن  
 مخبر ايت اولاري طر بقندن  
 معرفتو جهاندا آدمدر  
 معرفت بولميان نه آدمدر  
 شكوه قاسام يتشمز اتمامه  
 ير واتدن يازلمدى بو نامه  
 خلقدن منده كلمشم داده  
 يعنى سيد رضا امير زاده  
 جناب هادي المصاين قزباغلك  
 اشاقده ذكر اولان هجوني اونلك  
 خواهشنه موافق تمام چاپ ايلمكه  
 اذن اولمدي اونكا بنا اونلك چيزم  
 چشم و غير هديان سوزلى قالدى  
 اما اول جناب و اوني فتلين اشخاصلر  
 ميوس اولمسونلر كه بيله كاللى سوز  
 پنهان قالجق فكر يم بودر كه بزم  
 زرداب كندنده قزباغلك سرچنده  
 بر داش قويدروب اونك اوسته ذكر  
 اولان هجوى تمام فازدوم كه  
 كلچكده بزم اولادلر اويا دكاره  
 باخوب بلسونلر كه بن بوزحمت ايله  
 ملت اسلامى غفلتن آلمدق استين  
 وقتده نجه نادانلره راست كلمشم

اى ايدن فسقنى عالمده نيمايان حسن  
 دادميان درهمه رلذت ايان حسن  
 شرع غرايه اوران قصيده نقصان حسن  
 ايلين اوز اوزني بي سروسامان حسن  
 حيفدر كم سكا لفظ حسنى ياده ايدلر  
 كيم قيارخاره كل وياسنى آايدلر  
 فرضدر عالمه قبيحه سنى شاد ايدلر  
 سكا چوخ چوخ راشركبر وارتان حسن  
 ظلم ايجاديكى چون عالم اربا يار ايتديك  
 خانه ديتله ايمانيكى بر باد ايتديك  
 سكه رسوالتي ايون آديكه بنياد ايتديك  
 اولماسون بيله ايوى درهمه ويران حسن  
 ايتديك فيضدن عالمري مهجور ايدمسن  
 جذبه ظلمنى بر قتله مستور ايدمسن  
 سن اوزيك كيمي جهان اهلى هم كور ايدمسن  
 يتديك قصديكه اى ناكس و نادان حسن  
 سنى كيم ايلدى بر بيله قرايسته دچار  
 ايتدى بي قيمت وبى قدر و ذليل و افكار  
 ايتند ينكه ايدمسن تميزنى ديره خوار  
 سنى خوار ايلدى اول شاه شهبان حسن  
 نير اشور سكا غمنازيده داد ايدمسن  
 طفل معصوملري ناحقه ارشاد ايدمسن  
 اعتقاد بدمان عالمى بر باد ايدمسن  
 شريكى ايليمسن درهمه نيمايان حسن  
 غزنى برنه دلشسه هامو هديان دانشور  
 اوذكلر آذنه برنه ديشه چتان دانشور  
 آغ كوكل سوزنى كورنجه هيوان دانشور  
 عقل بوخ مغزى قورلك جمرى دوران حسن  
 توبه اى قادر و غفار و رحيم و رحمان  
 سوزلرمدن كه عيان ايلدى بوكلك بيان  
 غفر قىل هادنى اى مانع و قوم جهان  
 سنده قىل توبه ايا مرشد دوران حسن  
 هادى المصاين قزباغلى

مکتوبات منظومه  
ای حس بک معلم دانا  
ای ایدن اهل عالمی احیا  
ای چاقان عالمه صفاستند  
ایلیور سید التجاستند  
کیم بو مکتوب کیم خیالمدر  
اهل قفقاز عرضالمدر  
ایدهمن چاپ ای کوزیم نوری  
تا اول روزگار مشهوری  
السلام ای اهای قفقاز  
ای ريسان و اجب الاعزاز  
السلام ای گروه غیر اثر  
ملتون غیر تین چکن کسلر  
کشیده اولسه اگر غیرت  
اوندن البته یخشیدر عورت  
دادو فریاد ای گروه عظام  
اولدی ضایع بو ملت اسلام  
کوفی کوندن ذلیل و خوار اولوروق  
محنت و غصه دوچار اولوروق  
بوقدر درد کیم اولور حادث  
انکا بی علمک اولور باعث  
بر بلاد بو درد نادانی  
که اوئون علم اولوبدی درمائی  
بو تعجبور ای گروه بشر  
بر کشی یلقسه ناخوس اولسه اگر  
اختارور بر طیب دانا دل  
تا که صحت انکا اولو حاصل  
اندی ناخوشدی ملت اسلام  
اونکا لازمدر ایلمک انجام  
درد یسزدور بو درد نادانلق  
که دو قیودر بزی پدشاللق  
غیرلر ایتدیلر ترقی قام  
قالدی ذلته فرقه اسلام  
کشیفون اولمیشیه دنیای  
باری لازمدر اولسون عتبابی

زده نه آخرت نه دنیا وار  
اولمشوق بر بیان بلایه دوچار  
بر ولایتده وار بشس اون کسبه  
الی مین سید و آخوند طلبه  
الی دزویش و الی مرشه خوان  
هامنون سوزلری تمام یلان  
الی مین سوخته یدی مین سایل  
الی مین حقه باز ناقابل  
هامنون فکری خلتی سورما قدر  
قوری یرده بو خلتی قویما قدر  
خلقه بو تلارهای قوروبلار دلام  
بر بونی آنامور بو قوم عوام  
شیعه مزسینه ایدر تهمت  
سنی مز شیعه دن ایدر غیبت  
بزی بوچ ایتدی شیعه سنی سوزی  
اهل اسلامون اولدی کور کوزی  
زده سایلر ایلیور تهمت  
چون ترقی ایدوبدی بر اوت  
کرچه وارایش قانان کشتی تک تک  
اکثر خلق عوامدور ایشک  
نیاسون ایش قانانلار آئی قرداش  
قویتون اودنه یاتور هم یاش  
باب علم اولمیب زده مسدود  
کسب ایدن پوخدر آئی لیک نه سود  
پوندن اقدم اگرچه کسب علوم  
مشکلیدی و لیکای مخدوم  
اندی ایشلر چخوبدی آسانه  
رسم دنیا دوشوبدی سامانه  
تاوب اوضاع ماسوا تغیر  
کوک چخماقه خلق ایدر تدبیر  
پوراخوط اولدی کشتی یلکان  
اوزکه سامانه دوشدی خلق جهان  
لیک بزمینو کوز آچماقی  
کهنه ایشلرده قالمشوق باقی  
بیامزدن نه کوره شوک اول

دخی اوندن سوایه اولمز عمل  
مثلا بر معلم اعلم  
دیه خورشیدی مرکز عالم  
دیه ثابت کوفی یری سیار  
زلزله باغین بلور سه بخار  
دیه کم وارا ریاضی تسعین  
یرون التنده یوخدی کاونین  
شرح ایده کون دو تولماقون سوزنی  
دیه کم آئی دو تور کونون یوزنی  
دوتولان وقتده مەتابان  
دیه کم ظل ارضه در پنهان  
ایده عرشون خروستی انکار  
ایتیه بو کلامه استغفار  
دیه جکر که جمله کافور  
بو شقی منکر پیمرور  
بو نندور سوا دی ز یوخدر  
علمده اجتهدیمز یوخدر  
بلمیور وک بز حدیث معناسین  
قاموروق اهل شرع قواسین  
بی خبر اولمشوق شریعتدن  
باشمز چخمور علم حکمتدن  
باغلا تویدور ره معیشتمز  
کرچه وار کسبه استظا عتمز  
اولمشوق مثل تنبل بشداد  
ایدر وک های بخت التندن داد  
کسب ایچون حضرت رسول الله  
دیدن الکاسب حبیب الله  
زینت شخص علم ادیاندر  
علم سیز شخص مثل حیواندر  
سیرهای خلق بی بصرا لان  
روشن اولسون بونکته پنهان  
بو حسن بک که خود معلمدر  
تا یورسوز که بر ادنی کیمدر  
بریتیم ایدی اول رفیع جناب  
مسطط الرأسی قره زرداب

اوغیوب علم ایلدی حاصل  
تا که اولدی بو نعمته واصل  
علمدن اولدی اول باندن مکان  
قالدی یولداشلرولی چوبان  
ایها الناس کیم یاد علم  
مظهر ذات کبر یاد علم  
چونکه وار ایدی زده نادانلق  
زده یوز یردی چوخ پدشاللق  
اندی شروانده آچمشوق مکتب  
در سیمز روس و ترک و فارس و عرب  
زحمت چوخدی هیچ فهم یوخ  
لیک حقه امید وارم چوخ  
که بوزحمتلر اولمیا ضایع  
بلکه بو اجرا اولو شایع  
شیخ الاسلام و مفتی اسلام  
ایکسی بر اولوب ایده انجام  
چونکه بونلار رئیس ملتدر  
معدن لطف و کان غیرتدر  
نجه کیم اول معلم اول  
اونکا تفلیسدر مقام و محل  
قفقاز لیسکی اوچینیتون میری  
حکمتون جانی علمون اکسیری  
ماه فیور دانه اول صفاخامه  
بکا باز مشدی بر رضانامه  
سیری تازی بر ایلون انصاف  
کورم مطلبه اولون صراف  
کور نجه خیر خواه کسلر وار  
ایلون عبرت ای اولو الایعار  
باوجودی که روسدور او جناب  
شاد اولور علم کسب ایده طلاب  
اول بومره کورون اولور دلشاد  
که مسلمانلر اولسون اهل سواد  
سید ابدی نظمی قیل کوتاه  
خاطرون جمع قیل که انشا الله  
شیخ الاسلام و مفتی خوش نام  
اوشقولون امرنه ایدر انجام